4 1988

RAITIO

ISSN 0356-5440

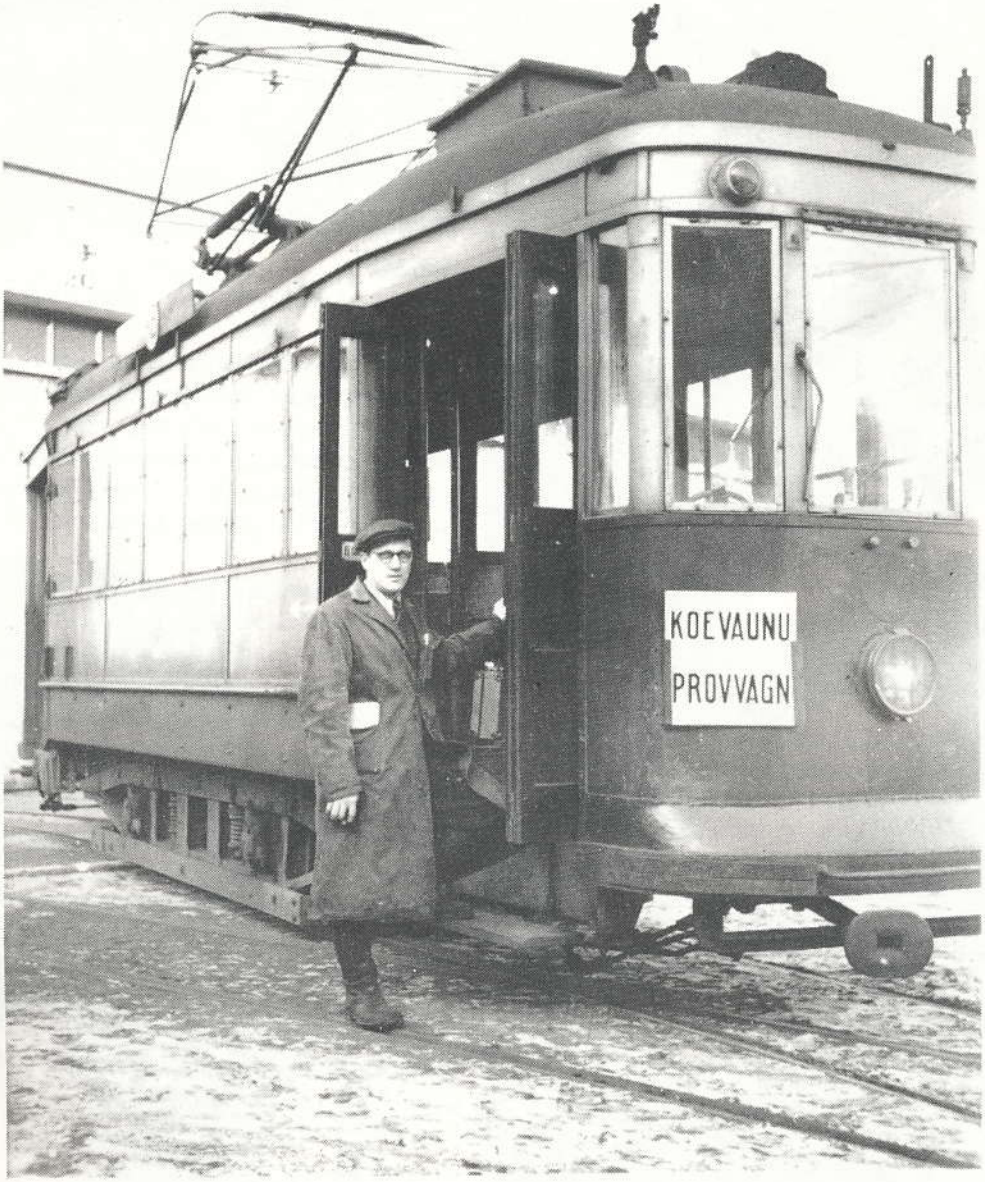

Ylhäällä
Auto nro 7 (Volvo/Valmet, 1950) tuliteränä Merisatamassa 12. 5. 1950.
Alhaalla vasemmalla Liikenne Oy:n Puistolan linja-bussin perässä tulee auto nro 18 (Volvo/Ajokki, 1952). Kuvattu Siltasaarenkadulla 8. 2. 1959.
Alhaalla oikealla Lauttasaaren vanhaa siltaa kipuaa auto nro 39 (Volvo/Ajokki, 1952) vuonna 1958.
Kuvat: Pertti Leinomäen kokoelmat

Viisikymmenluvun sinisiä busseja

Jukka Hannikainen

Nrot 4-13, VOLVO B-532/VALMET

Vuonna 1950 hankittiin tamperelaiselta Valmetilta myös dieselautoja. Ne muistuttivat ulkonäöltään pitkälti johdinautoja (sarja 604-608). Kori oli vuorattu puukehikon päälle kiinnitetyllä alumiinipellillä. Busseja käytettiin kaikilla linjoilla, joilla ei ollut painorajoitusta. Tämän sarjan käyttöikä jäi suhteellisen lyhyeksi, lähinnä alustan rakenneheikkouksien vuoksi. Ulkonaisia muutoksia ei sarjaan liiemmin tehty.

Nro	Rek.nro	Otettu liik.	Poist.
4	AO-927	29. 4. 50	30. 12. 61
5	AO-926	29. 4. 50	30. 12. 61
6	AO-988	10. 5. 50	30. 12. 61
7	AO-989	10. 5. 50	13. 12. 61
8	AO-990	11. 5. 50	30. 12. 61
9	AP-561	23. 5. 50	13. 12. 61
10	AP-761	13. 6. 50	20. 1. 62
11	AP-764	14. 6. 50	25. 7. 61
12	AP-763	17. 6. 50	15. 12. 61
13	AP-762	17. 6. 50	25. 7. 61

Ist 23 Renkaat, e: 12.00 x 20", t: 11.00 x 20"
Seis 42 Aks.väli 6000 mm
Yht 65 Pit. 10590 mm Lev. 2500 mm

Kansikuva:
HKL:n museon kohtalo on askarruttanut meitä vuoden 1982 kesästä lähtien, jolloin kuusikymmenluvun puolivälistä Vallilassa toimineet kokoelmat suljettiin. Museo saanee lähivuosina kunnon tilat Töölön vanhasta, vuodelta 1900 peräisin olevasta hallista, joka on palvellut suurimman osan ajasta korjaamona.
Ilman vuosikymmenien perustavanlaatuista museotoimintaa ei kuusikymmenluvulla, saati nyt, voitaisi uudesta museosta esittää minkäänlaisia toiveita. Eräs eniten arvokasta pohjustavaa työtä tehneistä on Vallilan nyt jo toistakymmentä vuotta eläkkeellä ollut työnjohtaja Birger Enbom, joka kuvassamme on ASEA-moottorivaunun portailla joskus 1940-luvun lopulla. Jo tuolloin hän oli eräiden muiden "sporalaisten" joukossa taltioimassa laitoksen historiaa. Vallilassa myöhemmin harjoitettu museotoiminta oli hänen asiantuntevassa valvonnassaan. Vaunu on sivukilven mukaan ollut ennen korjaamokäyntiään Kulosaaren linjalla KB.

Nrot 14-20 ja 31-33, VOLVO B-532/AJOKKI

Nämä 1951-53 hankitut bussit olivat siitä erikoisia, että niissä oli ensimmäisen kerran kuusi ovea, minkä mahdollisti pitkä akseliväli. Koreissa oli puukehikko ja peltivuoraus. Autoissa oli myös kuljettajan sivulla kaksi istumapaikkaa. Osa autoista peruskorjattiin 1950-luvun puolenvälin tienoilla, joten tämänkin sarjan ulkonäkö muuttui jonkin verran. Esimerkiksi etusäleikkö yksinkertaistettiin joissakin autoissa. Näilläkin busseilla liikennöitiin kaikkia linjoja, joilla ei ollut painorajoituksia. Heikon tekniikkansa vuoksi ne poistettiin suhteellisen nuorina liikenteestä. Mainittakoon vielä, että busseista 31-33 ei ole kirjoittajan tiedossa valokuvaa, joten jos jollakulla on tietoja tätä sarjaa esittävästä kuvasta, pyydän ottamaan yhteyttä seuran postilokeron kautta.

Nro	Rek.nro	Otettu liik.	Poist.
14	AL-335	23. 5. 51	1. 9. 59
15	AL-432	4. 6. 51	25. 7. 61
16	AL-349	11. 6. 51	10. 1. 61
17	AS-796	26. 1. 52	25. 7. 61
18	AS-969	11. 2. 52	25. 7. 61
19	AY-849	30. 7. 52	25. 7. 61
20	AY-848	30. 7. 52	10. 1. 61
31	BA-980	19. 1. 53	10. 1. 61
32	BB-41	26. 1. 53	25. 7. 61
33	BB-40	26. 1. 53	25. 7. 61

Ist 22 Renkaat e: 11.00 x 20", t: 11.00 x 20"
Seis 47 Akseliväli 6000 mm
Yht 69 Pit. 10760 mm Lev. 2500 mm

KOKOUSKUTSU

Suomen Raitiotieseura ry:n sääntömääräinen kevätkokous pidetään sunnuntaina 26. 2. 1989 klo 15-17 kaupungin Hietaniemen kerhokeskuksessa, Hietaniemenkatu 9 B, 2. kerros, huone 208.
Esillä sääntömääräiset asiat, jonka jälkeen diaesityksiä. Voit ottaa mukaan myös omia otoksiasi esitettäväksi. Kaikki mukaan - Tervetuloa!

Nrot 21-30 ja 39-45, VOLVO B-617 (VIKING)/AJOKKI

Nämä 1952-53 hankitut bussit olivat puukorisia ja pellillä vuorattuja. Sisustusvärit olivat tummaa ja vaaleaa puuta sekä punaisiin istuimiin sopivat punaiset ikkunanpuitteet. Näitä suhteellisen kevyitä busseja käytettiin mm. Lauttasaaren linjoilla, mutta muuallakin. Sijoitusvarikot ovat vaihdelleet Vallilasta Koskelaan, Ruskeasuon ratsastustallille ja Ruhaan. Käytössä nämä bussit kolhiintuivat muiden tapaan, joten joiden autojen etusäleikköä sekä ovien alaikkunoita muutettiin. Autot olivat liikenteessä melko pitkään - viimeiset yksilöt poistettiin vasta 1965.

Nro	Rek.nro	Otettu liik.	Poist.
21	AZ-313	31. 8. 52	18. 9. 62
22	AZ-314	3. 9. 52	8. 8. 63
23	AZ-657	9. 9. 52	14. 5. 62
24	AZ-656	10. 9. 52	13. 6. 62
25	AZ-655	15. 9. 52	18. 4. 63
26	AZ-654	19. 9. 52	18. 9. 62
27	AZ-653	19. 9. 52	24. 5. 62
28	AZ-652	24. 9. 52	3. 7. 62
29	AZ-651	24. 9. 52	20. 6. 62
30	AZ-659	29. 9. 52	29. 4. 65
39	BA-745	19. 12. 52	4. 3. 63
40	BA-746	23. 12. 52	13. 6. 63
41	BA-735	2. 1. 53	19. 5. 65
42	BA-721	2. 1. 53	13. 8. 62
43	BA-884	10. 1. 53	13. 8. 62
44	BA-885	10. 1. 53	13. 6. 62
45	BA-977	19. 1. 53	18. 9. 62

Ist 19 Renkaat, e: 10.00 x 20", t: 9.00 x 20"
Seis 32 Akseliväli 5200 mm
Yht 51 Pit. 9600 mm Lev. 2500 mm

Nrot 46-60, VOLVO B-617 (VIKING)/HELKO

Näissä busseissa oli Helkon teräskori. Katto oli päällystetty kattohuovalla. Sisustus oli samanlainen kuin jo aikaisemmin esitellyissä Helkon 1950-luvun alkupuolen busseissa. Vuosien varrelta tehdyistä ulkoisista muutoksista mainittakoon alunperin suorakulmaisten ikkunoiden korvaaminen joissakin autoissa kumitiivisteillä kiinnitetyillä pyöreäkulmaisilla ikkunoilla. Helkon korittamissa autoissa oli yleensäkin näitä ikkunoiden tiivistysongelmia. Joistakin autoista saatettiin uusia vain etuikkunat, joistakin taasen kaikki. Samoin poistettiin takakulmaikkunoita peittämällä ne peltilevyillä. Autoja käytettiin pääasiassa Lauttasaaren liikenteessä, mutta myös muilla linjoilla.

Nro	Rek.nro	Otettu liik.	Poist.
46	BA-816	3. 1. 53	28. 5. 63
47	BA-842	9. 1. 53	14. 8. 64
48	BA-978	14. 1. 53	11. 4. 62
49	BA-979	16. 1. 53	12. 5. 64
50	BB-42	24. 1. 53	8. 8. 63
51	BB-92	29. 1. 53	3. 7. 62
52	BB-117	3. 2. 53	4. 9. 62
53	BB-158	6. 2. 53	16. 6. 64
54	BB-202	13. 2. 53	3. 10. 62
55	BB-247	17. 2. 53	8. 8. 63
56	BB-264	21. 2. 53	8. 6. 64
57	BB-334	28. 2. 53	28. 5. 63
58	BB-768	7. 3. 53	30. 9. 63
59	BB-766	11. 3. 53	3. 9. 65
60	BB-765	14. 3. 53	30. 9. 63

Ist 19 Renkaat, e: 10.00 x 20", t: 9.00 x 20"
Seis 32 Akseliväli 5200 mm
Yht 51 Pit. 9600 mm Lev. 2500 mm

Tämän kevään aikana lopetetaan liikenne O/Y Kyro A/B:n kapearaiteisella sähköradalla Kyröskoskella. Maamme viimeisen yksityisen sähköradan veturit ja osa vaunuista tallennetaan Minkiön-Jokioisten museoradalle. Ratatarvikkeita toimitetaan myös museoradalle.

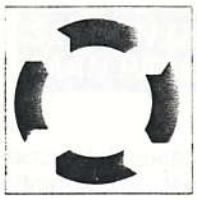

Pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo, Kauniainen ja Vantaa) seututariffijärjestelmään kuuluvat

- kaikki pääkaupunkiseudun linjat (kuntien sisäiset linjat ja seutulinjat)
- seudun sisäiset matkat linjatunnuksilla varustetuissa lähiliikenteen junissa
- liitteessä A luetellut seudun ulkopuolelle poikkeavat linjat
- seudun ulkopuolelta tuleva seututunnuksella varustettu liikenne (U-linjat) niillä seudun sisällä 30 päivän sekä 10 matkan lipuilla tehtävien matkojen osalta

Edellä mainitussa liikenteessä tehtävistä matkoista kannetaan maksut seuraavien määräysten mukaisesti:

Kuntien sisäiset liput (yhden vyöhykkeen liput) kelpaavat kunkin kunnan sisäisillä linjoilla sekä seutulinjoilla, linjatunnuksilla varustetuissa lähiliikenteen junissa ja U-linjoilla siten, että Helsingin sisäiset liput kelpaavat Helsingin alueella, Espoon sisäiset liput kelpaavat Espoon ja Kauniaisten alueella sekä Vantaan sisäiset liput kelpaavat Vantaan alueella seuraavin poikkeuksin:

- **U-linjoilla eivät kelpaa kertaliput**
- **Helsingin sisäisistä lipuista kelpaavat U-linjoilla ainoastaan 10 matkan liput**
- **Suomenlinnan liikenteessä eivät kelpaa kertaliput**

Seutuliput kelpaavat kunkin kunnan sisäisillä linjoilla, seutulinjoilla, linjatunnuksilla varustetuissa lähiliikenteen junissa ja U-linjoilla seuraavin poikkeuksin:

- **U-linjoilla eivät kelpaa kertaliput**
- **Suomenlinnan liikenteessä eivät kelpaa kertaliput.**

Kuntien sisäisiin lippuihin ja seutulippuihin ei ole merkitty hintaa. Sen sijaan niissä on tunnusnumero, jonka vuosiluku vaihtuu taksojen muuttuessa. Kuljettajien on tutustuttava kulloinkin voimassa oleviin lippumalleihin (liite H). 30 päivän lippujen, alennuslippujen ja erityisryhmien lippujen käyttö edellyttää kunkin kunnan omille asukkailleen myöntämää kantakorttia (kantaosaa), joka on sijoitettuna oman kunnan muovikoteloon.

Aikuisten lippua ei voi käyttää kahtena lasten- tai erityisryhmien lippuna.

Kuntien sisäisillä linjoilla ja seutulinjoilla kelpaavat ainoastaan tässä tariffiohjeessa mainitut liput. Esimerkiksi VR:n liput, Matkahuollon liput ja luottoliput (litterat) eivät kelpaa.
Matkustajan on säilytettävä lippu matkan ajan.

Pääkaupunkiseutu on jaettu kuntarajojen mukaan kolmeen maksualueeseen; Helsingin maksualueeseen, Espoon ja Kauniaisten yhteiseen maksualueeseen sekä Vantaan maksualueeseen. Yhden vyöhykkeen matkoja ovat maksualueiden sisäiset matkat sekä matkat niillä liitteessä B luetelluilla linjoilla, jotka poikkeavat tie- ja katuolosuhteista johtuen vähäisessä määrin maksualueen ulkopuolelle. Vyöhykerajan ylitykseksi ei katsota myöskään liitteessä C mainituilla pysäkeillä alkavia tai niille päättyviä matkoja. Seututariffia noudatetaan myös liitteessä D mainitulla Nupurilantien pysäkkiparilla. Liitteessä D mainitulla Klaukkalantien pysäkkiparilla kelpaavat seututariffin mukaiset 30 päivän liput. Yhden vyöhykkeen matkoilla sovelletaan kunkin kunnan sisäistä tariffia. Kahden vyöhykkeen matkoja ovat maksualueen rajan ylittävät matkat liitteissä B ja C mainittuja poikkeuksia lukuunottamatta. Näillä matkoilla noudatetaan seututariffia. Kahden vyöhykkeen lipuilla voi tehdä myös yhden vyöhykkeen matkoja. **Kahden vyöhykkeen matkalle ei kelpaa yhden vyöhykkeen lippu matkan osahinnaksi. Lisälippua ei myydä osamatkaa varten.** Seudun ulkopuolelle (ulkopuolelta) matkustettaessa seututariffin liput tai VR:n liput eivät kelpaa matkan osahinnaksi.

OIKEUS MATKUSTAA ILMAN LIPPUA

- alle 7-vuotiailla lapsilla. Poikkeuksena seudun ulkopuolelta tulevilla linjoilla **yksin matkustavalta** 4—6-vuotiaalta peritään km-tariffin mukainen lasten maksu, mutta seututariffijärjestelmään kuuluvalla lipulla matkustavan mukana matkustavat alle 7-vuotiaat lapset pääsevät ilmaiseksi
- virkapukuisilla poliiseilla
- virkatehtävää suorittavilla katsastusmiehillä, jolloin katsastusmiehellä on oltava katsastustoimintaa symbolisoivalla merkillä varustettu virkalakki ja valokuvalla varustettu virkakortti
- pientä lasta lastenvaunuissa tai -rattaissa kuljettavalla henkilöllä linja-autoissa ja raitiovaunuissa (ei U-linjoilla, junissa, metrossa eikä Suomenlinnan lautalla):
  - maksutta saa matkustaa kerrallaan ainoastaan yksi aikuinen
  - pienellä lapsella tarkoitetaan tässä yhteydessä 0—6-vuotiasta
  - sisäänkäynti vaunuun tapahtuu keski- tai takasillalle
  - lasta kuljettava henkilö voi jättää lastenvaunut tai rattaat keski- tai takasillalle ja mennä lapsen kanssa istumaan
  - päätös on tehty liikenneturvallisuuden vuoksi, jotta keski- tai takaovesta vaunuun nousseen lasta lastenvaunuissa tai -rattaissa kuljettavan henkilön ei tarvitse jättää lasta yksin keski- tai takasillalle maksun suorittamisen ajaksi. Tästä syystä **päätös ei koske** myöskään **vain etuovella varustettuja linja-autoja,** joissa maksusuoritus ei edellytä lapsen jättämistä ilman valvontaa. Lapsen ja kevyiden kokoontaitettujen sateenvarjorattaiden kanssa vaunuun nouseva henkilö on velvollinen maksamaan matkansa. Pelkkien lastenvaunujen tai -rattaiden tuominen kulkuneuvoon ei anna oikeutta maksuttomaan matkaan.

Helsingin yhteistariffiliikenteessä lisäksi

- virkapukuisilla pysäköinninvalvonta-apulaisilla (ei junissa)
- virkapukuisilla liikennelaitoksen henkilökuntaan kuuluvilla henkilöillä (ei junissa)

Pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo, Kauniainen ja Vantaa) seututariffijärjestelmään kuuluvat

- kaikki pääkaupunkiseudun linjat (kuntien sisäiset linjat ja seutulinjat)
- seudun sisäiset matkat linjatunnuksilla varustetuissa lähiliikenteen junissa
- liitteessä A luetellut seudun ulkopuolelle poikkeavat linjat
- seudun ulkopuolelta tuleva seututunnuksella varustettu liikenne (U-linjat) niillä seudun sisällä 30 päivän sekä 10 matkan lipuilla tehtävien matkojen osalta

Matkustaja saa kuljettaa maksutta mukanaan tavanomaisia matkatavaroita. Näihin luetaan kuuluviksi myös lastenvaunut ja -rattaat, sukset sekä matkalaukut.

Kuljettajan ei tarvitse ottaa liikennevälineeseen polkupyörää tai kookasta tavarakollia, jos siitä on haittaa muille matkustajille. Tämä koskee myös useita lastenvaunuja ja -rattaita, mikäli ne eivät mahdu niille varattuun tilaan.

Koiria, kissoja ja muita lemmikkieläimiä voi kuljettaa maksutta mukanaan, mikäli niistä ei ole haittaa muille matkustajille (Helsingin yhteistariffiliikenteessä kuitenkin vain pientä lemmikkieläintä sylissä). Näkövammaisen opaskoira, invalidin apukoira ja väestönsuojelukoira otetaan aina liikennevälineeseen.

Liikennevälineissä ei saa kuljettaa palavia nesteitä, räjähdysaineita eikä muitakaan ihmisille ja kalustolle vaarallisia aineita tai tavaroita. Matkustajien käsimatkatavaroita ei kuitenkaan voida tarkastaa.

Kantakortteja (kantaosia) käytetään vuosilippujen ja 30 päivän lippujen maksuosan sekä erityisryhmien 10 matkan lippujen ja vapaalippujen kanssa.
Kantakortit (kantaosat) sijoitetaan muovikoteloon, joiden värit ovat seuraavat:

- Helsinki — sininen
- Espoo — vihreä
- Kauniainen — keltainen
- Vantaa — punainen
- VR — ruskea
- YTV — violetti

30 päivän lippu on henkilökohtainen ja oikeuttaa tekemään rajattoman määrän matkoja **ostopäivänä sekä 30 päivän ajan ostopäivää tai edellisen lipun viimeistä voimassaolopäivää seuraavasta päivästä lukien. Uuden maksuosan voi ostaa ennen lipussa olevaa viimeistä voimassaolopäivää. Se kelpaa maksuvälineenä liikennevälineissä kuitenkin aikaisintaan 31 päivää ennen siihen leimattua viimeistä voimassaolopäivää.** Lippu kelpaa viimeisen voimassaolopäivän yöliikenteen loppuun.
Maksuosaan lisätään sitä myytäessä seuraavaa:

- maksuosan ylimmälle riville kirjoitetaan kantaosan haltijan tunnusnumero, joka on kirjoitettuna kantaosassa vastaavalle kohdalle
- **Alimmalle riville leimataan viimeinen voimassaolopäivä, joka on ostopäivä tai edellisen lipun viimeinen voimassaolopäivä + 30 päivää; viimeinen voimassaolopäivä saadaan valmiiksi laadituista voimassaolotaulukoista**

Aikuisten ja lasten kertalippuja myydään linja-autoissa, raitiovaunuissa, junissa, rautatieasemilla sekä metroasemilla automaateista. Kertaliput myydään nipuista numerojärjestyksessä. Kulkuvälineissä myytäviä kertalippuja saa myydä vain alkavaa matkaa varten. **U-linjoilla myydään seututariffijärjestelmään kuulumattomia km-tariffin mukaisia kertalippuja (ei linjoilla 166 ja 168).**
Aikuisten ja lasten kertalippuja myydään ennakkoon nipuittain Helsigissä lippukassoissa, Espoon rahatoimiston kassassa ja Vantaan liikenneasiaintoimiston palvelupisteessä Tikkurilassa.

HELSINGIN

Koululaisten kantakortti
Koululaisten kantakortti annetaan lukuvuodeksi kerrallaan niille koululaisille, jotka täyttävät kaupunginhallituksen vahvistamat myöntämisperusteet.
Kantakorteissa on viimeinen voimassaolopäivä, haltijan syntymäaika, joka toimii samalla lipun haltijan tunnusnumerona, lipun haltijan nimi ja koulun nimi sekä valokuva koulun leimalla tai kaupungin vaakunaleimalla leimattuna.
Mikäli oppilas käy koulua, jonka lukuvuosi poikkeaa muiden koulujen lukuvuoden pituudesta, kantakorttiin on leimattu PL-leima.
Kantakortti oikeuttaa ostamaan 10 matkan ja 30 päivän alennuslippuja.
Koululaisten kantakortti on voimassa lukukauden kaikkina arkipäivinä klo 22.00 saakka, silloin kun koululainen matkustaa 30 päivän alennuslipulla. Kun koululainen käyttää 10 matkan alennuslippua, kantakortti on voimassa klo 23.00 saakka. Tällöin koululainen voi aloittaa perusmatkansa viimeistään klo 22.00 (todellinen tarkastusaika) ja vaihtomatkan viimeistään klo 23.00 (todellinen tarkastusaika).
Kantakortti ei ole voimassa sunnuntai- ja pyhäpäivinä eikä joulu- ja kesälomalla.

Opiskelijoiden kantakortti
Opiskelijoiden kantakortti annetaan lukuvuodeksi kerrallaan niille opiskelijoille, jotka täyttävät kaupunginhallituksen vahvistamat myöntämisperusteet. Kantakorttiin merkitään lipun haltijan syntymäaika, joka toimii samalla lipun haltijan tunnusnumerona, lipun haltijan nimi ja koulun nimi sekä lukukausien alkamis- ja päättymispäivämäärät. Kantakortti varustetaan valokuvalla, joka leimataan kaupungin vaakunaleimalla. **Opiskelijoiden kantakortti on voimassa ainoastaan lukukausien aikana ja se oikeuttaa ostamaan 30 päivän erityisryhmien seutulippuja.**

HENKILÖKUNTAVAUNUISSA KELPAAVAT LIPUT

- aikuisten 10 matkan liput
- aikuisten 30 päivän liput
- aikuisten vuosilippu
- vapaaliput, henkilökuntaseutulippu ja seutuvapaaliput

MATKAILIJASEUTULIPUT

Matkailijaseutuliput ovat henkilökohtaisia ja ne oikeuttavat matkustamaan 1, 3 tai 5 vuorokauden aikana ensimmäisen matkan alkaessa tehtävän leiman aikamäärästä lukien maksualueiden sisällä sekä niiden välillä. Matkailijaseutulippuja on aikuisille ja lapsille. Lippu on varustettava haltijan nimikirjoituksella.

HELSINKI-KORTIT

Helsinki-kortit ovat henkilökohtaisia ja ne oikeuttavat matkustamaan 1, 2 tai 3 vuorokauden aikana maksualueiden sisällä sekä niiden välillä. Helsinki-kortteja on aikuisille ja lapsille. Kortti on varustettava haltijan nimikirjoituksella.

Korttiin leimataan myyntihetkellä voimassaoloaika. Vuosilukua ei ole leimassa, vaan se on tehty kohokirjaimin kortin takapuolelle. Kortin alalaidassa on kohokirjaimilla kortin juokseva sarjanumero ja sen alapuolella AIK/VUXEN/ADULT tai LAPSI/BARN/CHILD -merkintä, kelpoisuutta osoittava päivien lukumäärä ja vuosiluku.

SEUDUN ULKOPUOLELTA TULEVAT LINJAT, JOILLA NOUDATETAAN PÄÄKAUPUNKISEUDUN ALUEELLA VAIN SEUTUTARIFFIA

— 166
— 168

SEUTUTARIFFIIN KUULUVAT, SEUDUN ULKOPUOLELLE POIKKEAVAT LINJAT

Vantaan suunta
— 13
— 631
— 731
— 742

Espoon suunta
— 87
— 285
— 287
— 288

VYÖHYKERAJAN YLITTÄVÄT LINJAT, JOILLA NOUDATETAAN KOKO LINJALLA YHDEN VYÖHYKKEEN TARIFFIA

Vantaan yhteistariffi
— 13
— 19
— 85
— 543
— 545
— 546

Espoon sisäinen tariffi
— 87

Helsingin yhteistariffi
— 47
— 70 v

Seutuliikenteen tunnus pääkaupunkisudun ulk opuolelta tulevilla linjoilla (U-linjoilla)

Liikennevälineissä myytävät matkaliput

— vain kilometritariffilippuja (kertaliput eivät kelpaa vaihtoon)

Liikennevälineissä kelpaavat matkaliput

— Matkahuollon liput
— muut seutuliput paitsi kertaseutuliput
— Espoon, Kauniaisten, Vantaan alueilla kunkin kunnan sisäiset liput (eivät kertaliput)
— Helsingin sisäisistä lipuista
— vain 10 matkan liput
— Helsinki-kortit

Ensi vuonna tulee kuluneeksi sata vuonna hevosraitiotieliikenteen aloittamisesta Turussa. Tapausta juhlistetaan mm vuokraamalla Tukholmasta hevosraitiovaunu. Kyseinen vaunu on entinen Stockholms Nya Spårvägsbolagin vaunu nro 12, jonka on AB Atlas -vaunutehdas valmistanut vuonna 1877. Vaunu on ollut esillä Odenplanin metroasemalla raitiovaunumuseon edessä. Aivan viime aikoina vaunuun on kohdistunut ennennäkemätöntä ja silmitöntä henkisesti vajaaälyisten nuorisorikollisten graffiti- ja tag-töhertelyä.
Se, että turkulaisille kelpaisi tukholmalainen vaunu, johtuu vain siitä, että Turun hevosraitiotie oli noin saman raideleveyksinen eli ei ollut metrinen ja vaunut sinne rakensi myös Atlas eli nekin ovat olleet likipitäen samanlaisia kuin Tukholmassa liikkuneet.

Helsingin sisäinen tariffi

Lippulaji	Lipun tunnus	Lipun hinta mk
Kertalippu, aikuiset	1101/89	6,50
Kertalippu, lapset 7-16 v	1102/89	2,50
10 matkan lippu, aikuiset	1201/89	51,00
10 matkan lippu, lapset 7-16 v	1202/89	12,50
10 matkan alennuslippu, eläkeläiset, invalidit, koululaiset, varusmiehet	1203/89	12,50
10 matkan alennuslippu, 65 v täyttäneet eläkeläiset	1204/89	33,50
30 päivän lippu, aikuiset	1301/89	115,00
30 päivän lippu, lapset 7-16 v	1302/89	37,50
30 päivän alennuslippu, eläkeläiset, invalidit, koululaiset, varusmiehet	1303/89	37,50
30 päivän alennuslippu, 65 v täyttäneet eläkeläiset	1304/89	77,00
Vuosilippu		
koko vuosi	1401/89	1 150,00
1. puolivuosi	1411/89	690,00
2. puolivuosi	1421/89	460,00
1. neljännesvuosi	1431/89	350,00
2. neljännesvuosi	1441/89	340,00
3. neljännesvuosi	1451/89	290,00
4. neljännesvuosi	1461/89	170,00
Vuosialennuslippu, 65 v		
koko vuosi	1404/89	770,00
1. puolivuosi	1414/89	460,00
2. puolivuosi	1424/89	310,00
1. neljännesvuosi	1434/89	250,00
2. neljännesvuosi	1444/89	210,00
3. neljännesvuosi	1454/89	190,00
4. neljännesvuosi	1464/89	120,00
Invalidien vapaalippu	1903/89	
HKL:n vapaalippu	1901/89	
Tilapäinen vapaalippu	175/85	
Koululaislippu		
— kevät	1306/89	
— syksy	1305/89	

Espoon ja Kauniaisten sisäinen tariffi

Lippulaji	Lipun tunnus	Lipun hinta mk
Kertalippu, aikuiset	2101/89	6,50
Kertalippu, lapset 7-16 v	2102/89	3,00
10 matkan lippu, aikuiset	2201/89	52,00
10 matkan lippu, lapset 7-16 v	2202/89	26,00
10 matkan lippu, erityisryhmät	2203/89	26,00
30 päivän lippu, aikuiset	2301/89	140,00
30 päivän lippu, lapset 7-16 v	2302/89	70,00
30 päivän lippu, erityisryhmät	2303/89	70,00
Koululaislippu, aikuiset, kevät	2501/89	
syksy	2511/89	
Koululaislippu, lapset 7-16 v		
kevät	2502/89	
syksy	2512/89	
Helsinki-kortti, aikuiset		
— 1 vuorokausi	5811/89	
— 2 vuorokautta	5821/89	
— 3 vuorokautta	5831/89	
Helsinki-kortti, lapset 7-16 v		
— 1 vuorokausi	5812/89	
— 2 vuorokautta	5822/89	
— 3 vuorokautta	5832/89	

SEUTUTARIFFI

Lippulaji	Lipun tunnus	Lipun hinta mk
Kertaseutulippu, aikuiset	5101/89	10,00
Kertaseutulippu, lapset 7-16 v	5102/89	5,00
10 matkan seutulippu, aikuiset	5201/89	80,00
10 matkan seutulippu, lapset 7-16 v	5202/89	40,00
10 matkan seutulippu, erityisryhmät	5203/89	40,00
— helsinkiläisille	H	
— espoolaisille	E	
— kauniaislaisille	K	
— vantaalaisille	V	
30 päivän seutulippu, aikuiset (maksuosa)	5301/89	
— helsinkiläisille	H	230,00
— espoolaisille	E	255,00
— kauniaislaisille	K	255,00
— vantaalaisille	V	285,00
30 päivän seutulippu, lapset 7-16 v (maksuosa)	5302/89	
— helsinkiläisille	H	115,00
— espoolaisille	E	127,50
— kauniaislaisille	K	127,50
— vantaalaisille	V	142,50
30 päivän seutulippu, erityisryhmät (maksuosa)	5303/89	
— helsinkiläisille	H	115,00
— espoolaisille	E	127,50
— kauniaislaisille	K	127,50
— vantaalaisille	V	142,50
Matkailijaseutulippu, aikuiset		
— 1 vuorokausi	5711/89	40,00
— 3 vuorokautta	5731/89	80,00
— 5 vuorokautta	5751/89	120,00
Matkailijaseutulippu, lapset 7-16 v		
— 1 vuorokausi	5712/89	20,00
— 3 vuorokautta	5732/89	40,00
— 5 vuorokautta	5752/89	60,00
Henkilökuntaseutulippu	5901/89	
Seutuvapaalippu, erityisryhmät	5903/89	
Tilapäinen seutuvapaalippu	5909/88	

Vantaan sisäinen tariffi

Lippulaji	Lipun tunnus	Lipun hinta mk
Kertalippu, aikuiset	4101/89	6,50
Kertalippu, lapset 7-16 v	4102/89	3,00
10 matkan lippu, aikuiset	4201/89	55,00
10 matkan lippu, lapset 7-16 v	4202/89	26,00
10 matkan lippu, erityisryhmät	4203/89	27,50
30 päivän lippu, aikuiset	4301/89	130,00
30 päivän lippu, lapset 7-16 v	4302/89	65,00
30 päivän lippu, erityisryhmät	4303/89	65,00
Koululaislippu, lapset 7-16 v		
kevät	4502/89	
syksy	4512/89	
Vapaalippu	4901/89	

Matkalippujen tarkastajilla on oikeus määrätä tarkastusmaksusta annetun lain puitteissa tarkastusmaksu, joka on 135 mk.

RAITIO 4-88

Bolagsordning

för

Brändö Spårvägsaktiebolag.

§ 1.

Brändö Spårvägsaktiebolag med hemort i Helsingfors har till ändamål att inköpa och drifva Aktiebolaget Brändö Villastads kommunikationsanläggning och att utvidga densamma.

§ 2.

Aktiekapitalet är niohundratusen mark, fördeladt på niotusen, till viss person ställda aktier lydande hvarje å etthundra mark.

Aktiekapitalet är till hela sitt belopp inbetaldt.

Enligt beslut, som fattas å tvänne bolagsstämmor med minst en månads mellantid, kan aktiekapitalet genom utgifvande af nya, till viss person ställda, å etthundra mark lydande aktier höjas ända till tre millioner mark.

§ 3.

Bolagets angelägenheter förvaltas af en styrelse, bestående af fem medlemmar, däraf en verkställande direktör.

Verkställande direktör och styrelsens öfriga medlemmar väljas för ett år, första gången å konstituerande för pågående äfvensom därefter å ordinarie bolagsstämma i november för därpå följande kalenderår.

Bolagets firma tecknas af verkställande direktören. Vid förfall för verkställande direktören utser styrelsen en af sina andra ledamöter att förrätta dennes åligganden eller förordnar därtill annan lämplig person.

§ 4.

Bolagets böcker afslutas för helt kalenderår och skola med tillhörande handlingar senast den 15 därpåföljande februari ställas till revisorernas förfogande.

Revisorerna skola senast den 15 mars till styrelsen aflämna sin berättelse.

§ 5.

Bolagsstämma skall hållas i Helsingfors.

Ordinarie bolagsstämmor försiggå årligen i senare hälften af mars månad samt i november månad. *Extra bolagsstämma* sammankallas när styrelsen finner det nödigt.

På stämma i mars ankommer, att sedan styrelsens berättelse för föregående verksamhetsår samt revisorernas utlåtande föredragits:

1) fastställa bokslutet för föregående år,

2) besluta den åtgärd, som föranledes af styrelsens förvaltning och redovisning; samt

3) bestämma huru med uppkommen vinst skall förfaras samt tiden för vinstutdelning.

På konstituerande bolagsstämman samt på stämman i november:

1) bestämmes arvoden för såväl verkställande direktör och styrelseledamöter som revisorer, jämte revisorernas suppleanter,

2) väljes verkställande direktör, styrelseledamöter, revisorer och revisorssuppleanter.

Vid val och omröstning medför hvarje aktie en röst. Vid lika röstetal gäller ordförandens votum, utom vid val då lotten afgör.

I frågor rörande ändring af denna bolagsordning eller bolagets upplösning bör beslut fattas på tvänne stämmor med minst en månads mellantid. För beslut i nämnda frågor erfordras att minst två tredjedelar af vid stämman afgifna röster bifalla till föreslagen åtgärd.

§ 6.

Kallelse till bolagsstämma sker genom kungörelse i någon i Helsingfors utkommande daglig tidning åtta dagar före stämmodag. Öfriga tillkännagifvande åt bolagsmännen ske medels cirkulärskrifvelser.

§ 7.

Öfverlåtelse af aktie skall påtecknas aktiebrefvet och kan rösträtt vid bolagsstämma icke utöfvas såvida öfverlåtelsen icke blifvit inregistrerad minst två veckor före bolagsstämma.

Denna paragraf skall åtecknas aktiebrefven.

HKL:n autoliikenteen vuoroista ja vuoropareista

Juhana Nordlund

RAITIOssa 3/88 aikataulutoimittaja käsitteli (sanoisinko hyvin) mielenkiintoista aihetta - HKL:n autoliikenteen vuoronumeroita. Tämä on sellainen aihe, että siitä voisi kirjoittaa kokonaisen kirjan. Tällä kerralla en kirjaa kuitenkaan tee, vaan ajattelin kertoa hieman vuoropareista.

Niin kuin tiedämme, HKL:n liikenneyksiköt on kaikki numeroitu, samoin kuin linja-autot. Läntiselle, pohjoiselle ja itäiselle autoliikenneyksikölle on jokaiselle varattu omat vuoronumerosarjansa. Ruhan vakiovuorot ovat 200-, Koskelan 300- ja Varhan 400-sarjaa. Ruuhkavuorot on jaettu vastaavasti 500-, 600- ja 700-sarjoihin. Koska RAITIOssa 3/88 oli selostettu varsin seikkaperäisesti vakio- ja ruuhkavuorojen luonteet, niiden erot ja yhtäläisyydet, en puutu niihin tässä.

Mikä oikein on vuoropari? Seuraava esimerkki puhukoon puolestaan: Tarkastelemme autolinjaa 32 (Simonkenttä - Etelä-Haaga). Tällä linjalla liikennöivät vuorot 252, 253, 254, 543, 544, 545 ja 561. Tässä vaiheessa lukija osaa erottaa vakiovuorot ruuhkavuoroista. Mainittakoon, että vuoro 561 liikennöi linjaa 32 vain aamulla; iltapäivällä 561 sahaa linjaa 50 (talvi 88-89). Vuoroilla 252, 253, 543 ja 544 on vuoropari. Siispä vuoroilla 254, 545 ja 561 ei vuoroparia ole. Esitän otteet kahden peräkkäisen päivän ulosajolistoista. Niistä näkyvät vuoronumerot vuoroparitunnuksineen sekä vuorossa olevan auton järjestysnumero.

Päivä 1:		Päivä 2 (seuraava):	
Vuoro	Auto	Vuoro	Auto
R 252	8820	R 252	421
S 253	610	S 253	723
254	8815	254	8815
R 543	421	R 543	8820
S 544	723	S 544	610
545	587	545	587
561	962	561	962

Huomaamme, että vuorojen 252 ja 543 edessä on R-kirjain. Siispä vuorot 252 ja 543 muodostavat vuoroparin, jonka yhteinen tunnus on R-kirjain (talvella 88-89). Lisäksi huomaamme, että nämä vuorot vaihtavat autoa keskenään joka yö. Vuoropareissa sama auto ajaa samaa vuoroa vain JOKA TOINEN PÄIVÄ. Niin kuin esimerkistä näkyy selvästi, vuoroissa 254, 545 ja 561 on JOKA PÄIVÄ sama auto. Niillähän ei ole vuoroparia.

Miksi vuoropareja on? Osasyy on ainakin se, että tässä järjestelmässä suurin osa autoista on ainakin kerran kahdessa päivässä keskellä päivää hallissa. Niinpä autojen kilometri- ym. huollot voidaan tehdä ilman turhia auton vaihtoja. Vuorokausihuolto toimii tehokkaimmin päiväsaikaan, mikä vaikuttaa autojen siisteyteen positiivisesti. Sellaisten vakiovuorojen autot, joilla ei ole vuoroparia (esimerk kitapauksessa vuoro 254), käyvät vrk-huollossa ja tankkaamassa yöllä. Nämä vuorot ajavat illalla halliin melko aikaisin (vuoro 254 klo 21.00).

Kaikki vuoroparit eivät ole vakio/ruuhka-pareja, vaan osa on vakio/vakio-pareja. Viimeksi mainittu malli on otettu syksyllä 1988 melko yleiseen käyttöön itäisessä autoliikenneyksikössä - kohtalaisen huonolla menestyksellä. Tilannehan on tällaisessa vuoroparissa melkein sama kuin silloin, kun auto on samassa vakiovuorossa joka päivä. Vuoroparin edut jäävät itse asiassa kokonaan pois.

Vuoroparijärjestelmää luotaessa on pyritty siihen, että vuoroparin kumpikin vuoro ajaisi samaa linjaa. Tästä tavoitteesta on jouduttu monasti tinkimään, mikä on herättänyt ärtymystä lähinnä kilvittäjissä, varsinkin kun vielä muistetaan, että sama vuoro saattaa ajaa 2...3 linjalla päivän aikana. Niinpä jokin vuoropariauto saattaa seikkailla kahden päivän aikana hyvinkin eri puolilla kaupunkia.

Millä perusteella autoja sijoitetaan eri vuoroihin? Ensinnäkin

nivelbusseja sijoitetaan vain sellaisiin vuoroihin/vuoropareihin, jotka on suunniteltu nivelbussivuoroiksi (pieniä poikkeuksia on jatkuvasti). Toiseksi, pienitankkisia autoja ei voi sijoittaa vuoropareihin, sillä vuoropariautot tankataan vain JOKA TOINEN PÄIVÄ. Lisäksi on muistettava, että vakio-/vakiopareihin saa laittaa vain 3-tankkisen auton. Muita näin radikaaleja rajoituksia ei ole. Korostan, että pienitankkisen auton voi aivan huoletta sijoittaa sellaiseen vakiovuoroon, jolla ei ole vuoroparia, koska tämä vuoro käy tankkauksessa JOKA YÖ.

Kovin harva lukija tietänee, minkä kokoiset tankit on missäkin autossa. Oheinen luettelo valaiskoon asiaa ainakin suuntaa antavasti:

- pieni tankki (220-250 litraa): 257-325, 326-374, 411-419, 560-579, 580-590, 951
- normaalit tankit (2 x 150 l): 421-430, 500-559, 600- ja 700-sarjat sekä 960-965 ja 970-989
- suuret tankit (yhteensä 395-450 l): 800-844, 8500-8860, 8901...

Joskus näkee pienitankkisiakin autoja vuoropareissa. Ne vain täytyy muistaa tankata joka päivä, muuten käy hassusti. "Vakio/vakio-vuoroparit + suuritankkiset autot" -projekti perustuu siihen, että uusin kalusto olisi mahdollisimman paljon käytössä. Vastaavasti pienitankkisimmat "prutkut" ovat pääasiassa sellaisissa ruuhkavuoroissa, joilla ei ole vuoroparia, ja ne ovat muutenkin mahdollisimman vähän liikenteessä.

HKL Ruhan Varikko 18.09.88

VAKIOVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	YLIM VARA
A 200	8832			233	550 v		257	603	& 291	8504	n				563
B 201	8835		K	234	728		258	607	+ 292	8510	n				590
C 202	961			235	553	T	260	8829	= 293	8508	n				731
D 203	8826		L	236	8834	U	261	8828	" 294	8601	n				734
204	962			239	620		262	623	- 295	8803	n				8500
205	543			240	547		263	611	: 296	8509	n				8602
206	427			241	559	V	276	8804	n / 297	8511	n				8812
219	583		M	242	8819	X	277	8607	n / 298	8609	n				
E 221	8810	n	N	243	965	Y	278	8515	n						
F 222	8512	n	O	244	8825	Z	279	8603	n						
G 223	8502	n		245	730	Ä	280	8813	n						
H 224	8810	n		246	720		281	8608	n						
I 225	8801	n	P	248	621		282	602							
F 226	8809	n	Q	249	589		284	610							
G 227	8605	n		250	542		285	560							
H 228	8604	n	R	252	8815		286	608							
I 229	8606	n	S	253	8837	Ä	287	8838							
J 232	724			254	617	Ö	288	733							

Oheisten ulosajolistojen päiväys on 18.09.1988.

HKL Ruhan Varikko

RUUHKAVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	YLIM VARA
B 500	8817		N	532	8821	Z	556	8805	n	575	576		594	577	563
D 501	8833			533	429	X	557	8811	n	576	624		595	566	590
C 502	963		Q	535	544	Y	558	8514	n	577	585		598	582	731
E 510	8507	n		538	580	V	559	8807	n	Ä 578	8816		599	414	734
513	556			539	584		561	618		Ö 579	723				8500
514	951		M	540	8827		562	419		580	613				8602
515	722		O	541	8814		563	561		581	616				8812
L 517	732		A	542	8823		564	581		582	8506	n			
P 518	726		R	543	8820		565	570		583	600				
519	606		S	544	8836		566	564		584	569				
J 520	541			545	626		567	430	"	585	8808	n			
521	422			546	426		568	622		586	568				
522	612			548	604		569	578	:	587	8806	n			
K 523	425			549	727	-	570	8503	n +	588	8501	n			
527	546		T	551	8818	&	571	8513	n =	589	8505	n			
528	960		U	552	8831		572	562		590	575				
530	729			553	552		573	587		591	605				
531	609		Ä	554	8802	n	574	964		592	573				

HKL Koskelan Varikko

VAKIOVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S
A 310	8526	m	346	746		N 371	364		394	8618	
311	8730		347	8524		372	979		395	8736	
312	8732		353	740		373	742		396	8525	
313	752		354	989		375	8701		397	8521	
314	754		355	970		376	8707		398	8619	
B 321	700		356	8516		O 377	8709		399	8725	
329	8530		357	744		P 378	8713				
C 332	8519		358	8617		Q 379	8712				
D 333	8620		359	981		R 380	8711				
E 334	706		361	751		S 381	8714				
335	8523		362	976		382	8703				
336	8727		363	747		T 386	708				
F 340	971		K 364	985		U 387	707				
G 341	703		365	980		V 388	8529				
H 342	983		L 367	8737		X 389	8738				
I 343	701		368	8735		390	743				
J 344	8520		369	987		391	344				
345	709		M 370	704		392	340				

HKL Koskelan Varikko

RUUHKAVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S
602	353		631	8704		I 660	739	
603	347		J 634	8522		C 661	8615	
604	352		X 635	8528		B 662	8616	
605	366		636	338		D 663	8517	
607	977		U 637	984		665	356	
608	745		638	369		E 668	982	
609	741		T 640	8612		S 671	8706	
616	362		V 641	753		672	8613	
M 618	8734		642	333		673	8733	
O 619	8705		643	342		A 675	8518	
L 620	974		645	368		676	8731	
K 621	988		646	336		H 680	8614	
N 622	975		647	360		F 681	8728	
623	973		650	8531		G 683	8729	
624	354		651	8527				
R 625	8702		652	8726				
P 629	8710		657	978				
Q 630	8708		658	358				

Tätä nykyä (12/88) HKL:lla ei ole nimikkoautojärjestelmää. Kun jostain vuorosta hajoaa auto, etsitään uusi tilalle. Todennäköisyyslakien mukaan juuri vuorosta poistettu auto ei tule samaan vuoroon ainakaan vähään aikaan (joskus voi tulla hyvinkin pian).

1980-luvulle asti HKL on käyttänyt linja-autoissaan vuoronumerokilpinä pelti- tai muovilätkiä. Vuoroparikilvet ovat

tietenkin kaksipuolisia. Kilvittäjä kääntää ne toisin päin joka toinen yö. 1980-luvulla hankittujen autojen rullanumerokilvet ovat kilvittäjän painajaisia. Varhassa tämä seikka onkin otettu huomioon; uusimmissakin autoissa käytetään toistaiseksi edelleen pelti- tai muovilevykilpiä. Autoissa 804-807 on kokeiltu digitaalisia vuoronumeronäyttöjä. Näissäkin autoissa on kuskin mukana vanha lätkä äkkinäisten auton vaihtojen varalta. Aika ajoin on väläytelty huhuluontoisesti, että autoliikenteen vuorokilvistä saatettaisiin luopua kokonaan...

Toivottavasti lukija tietää nyt, mikä on vuoropari. Ei sitä voi selittää yhdellä virkkeellä, eikä se kai ole tarkoituskaan. Pääasia on, että jokaiselle jää jokin kuva siitä, minkä tapaisesta asiasta on kysymys.

HKL Varhan Varikko

VAKIOVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	YLIM	VARA
A 400	803		431	647		c 462	806								532	
B 401	833		L 432	8843		d 463	808								646	
C 402	8634		M 433	811		e 464	8846								8718	
C 403	8628		N 437	8719		Y 465	8635									
D 404	818		N 438	8724		Z 466	805									
E 405	8720		O 441	8621		Z 467	8848									
F 406	8637		P 442	835		Å 468	8630									
E 407	8631		Q 443	807		Ä 469	710									
F 409	844		Q 444	8721		ö 470	824									
G 410	642		R 450	712		L 471	8715									
H 412	8624		S 451	8723		M 472	8632									
H 413	8622		R 452	840		a 473	819									
I 415	8629		T 454	813		b 480	8841									
I 416	825		U 455	8627		J 481	8722									
J 417	814		U 456	8640		Å 482	8845									
K 420	8626		W 459	8638		b 483	8840									
K 421	8842		V 460	8847												
430	636		W 461	711												

HKL Varhan Varikko

RUUHKAVUOROT

VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	VUORO	AUTO	S	YLIM	VARA
G 700	8844		B 723	634		746	8633		778	527					532	
701	645		A 724	800		747	641		O 779	8716					646	
702	638		725	649		751	655		780	514					8718	
704	716		726	810		752	272		781	829						
705	827		V 727	8717		761	656		782	643						
707	630		a 728	823		762	512		783	257						
708	637		T 729	839		S 763	831		784	631						
709	828		731	832		D 764	812		785	718						
711	717		733	713		c 765	8639		790	263						
712	639		734	821		d 766	8623		791	330						
713	838		736	714		767	325		792	530						
714	640		737	8636		e 768	8625		Y 793	8839						
715	804		738	654		Ä 769	802		795	316						
716	715		740	841		ö 770	842		796	822						
717	719		P 741	648		771	265		797	658						
718	633		743	834		772	328									
719	632		744	644		773	261									
722	314		745	526		777	820									

Vuoropareihin liittyvä harjoitusleikki

Julkaisemme ohessa HKL:n autoliikenteen kaikkien varikoiden ulosajolistat eräältä syksyiseltä päivältä 1988. Sinun tehtäväsi on laatia vastaavat listat seuraavalta päivältä (oletetaan, ettei yksikään auto hajoa tänä aikana). Olennaisin seikka on, että vuoropariautot vaihtavat paikkaa keskenään joka yö, oli sitten arki, viikonloppu, joulu, pääsiäinen... Lauantaisin ja pyhäisin sekä eräiden juhlapyhien aattoina ruuhkavuorot vain pysyttelevät hallissa koko päivän, samoin jotkut vakiovuorot. Tee näin: Merkitse ensin vuoronumerot vuoroparitunnuksineen numerojärjestykseen ja sijoita vasta sitten autot vuoroihin. Huomaa, että vuoroparitunnus voi olla ison kirjaimen sijasta pieni kirjain tai jokin merkki (esim. £, +, " jne). Muista, että A ja a ovat tässä tapauksessa aivan eri asioita. Kannattaa edetä varikko kerrallaan. Älä sijoita samaa autoa useaan eri vuoroon! Älä myöskään hukkaa autoja.

Kun olet valmis, katso, miten tarkkaan ohjeita on noudatettu, eli onko n-vuoroissa nivelauto (8500-8515, 8601-8610, 8701-8714 ja 8801-8813), onko vakio/vakio-pareissa isotankkiset autot ja olisiko vuoropareihin "lipsahtanut" pienitankkisia autoja. (Koskelan varikon ulosajolistoihin ei valitettavasti ole merkitty n-vuorojen kohdalle tunnusta "n", eli autojen 8701-8714 kohdalta puuttuvat n-kirjaimet kokonaan.)
Ole tarkkana kuin Dm8-9, varsinkin Varhan vakiovuorojen kanssa, siellä on nimittäin vuoropari poikineen.
ONNEA!
Vastauksesi voit lähettää seuran osoitteeseen parin viikon sisällä; palkinnoksi arvotaan jokin aiheeseen sopiva esine!

TAULUT

J.Oksanen

TULEVAISUUDENNÄKYMIÄ

RAITIOn aikataulutoimitukseen saapui jälleen mahtava puntti HKL:n vuoroaikatauluja, joiden voimaantulopäiväys näyttää olevan 1.1.1989. Kun tuosta läjästä siivoaa esille oleelliset kohdat, siinä vierähtää jokunen päivä ja ehkä viikkokin. Jääköot siis seuraavaan numeroon. Vaikka olisihan se ollut kerran mukavaa kirjoittaa tapahtuvista muutoksista näin etukäteen - kädessäsi oleva RAITIOn numerohan on 4/88. Itse asiassa tämänkertaisen artikkelin aiheena on juuri tulevaisuus. Ei tosin minuutintarkkuudella, kuten useimmiten aikataulutoimittajan työ, vaan katsaus vähän pitemmälle ja laajemmalle.
HKL:n suunnitteluosaston työ on keskipitkän ja pitkän tähtäimen näkymien arviointia ja niihin perustuvien suunnitelmavaihtoehtojen tekemistä. Mitä lyhyempi on aikajänne, sitä varmemmin voidaan sanoa, miten asiat tulevat kehittymään ja sitä selvempiä ovat ratkaisut. Tämä on syytä muistaa luettaessa tätä artikkelia, joka pohjautuu HKL:n suunnitteluosaston laatimaan erääseen muistioon. Aloitan asioiden purkamisen aikajärjestyksessä.
Vuosina 1989-1990 pitäisi tapahtua seuraavaa:
- metroliikenne Mellunmäkeen alkaa 1.9.1989, mistä seuraavat myös alueen bussilinjoihin melkoisia muutoksia
- raitioliikenteessä otetaan käyttöön vaunujen jatkuva kierrätys ja päällekkäistarjontaa bussiliikenteen kanssa vähennetään
- raitioliikenteen linjastojärjestelyjä meneillään olevan selvityksen tulosten perusteella
- Vantaan bussilinjat 14, 40, 544, 545 ja 943 päätetään Mellunmäen metroasemalle
- poikittaisliikenne Kehä I:llä lisääntyy (arkipäivän päiväliikenne, lauantailiikenne - sunnuntaista ei puhuta mitään!)
- bussilinjoja yhdistetään sekä Helsingin sisällä että seutulinjoiksi, nyt kun HKL:n liput kelpaavat täysin myös seutuliikenteessä.
Kysymykseen tulevat Helsingin sisällä linjat 20 ja 42 kokopäiväisenä sekä linjat 14 ja 36, seutulinjoiksi muuttuvat 32 (yhdistetään vielä määrittelemättömään linjaan), 47 (reittimuutos) sekä 53 (yhdistetään linjaan 503)
- eräitä linjoja tahdistetaan paremmin keskenään (43 ja 46; 50 ja 59) ja linja 21 lopetetaan

Vuosille 1991-1995 on kaavailtu seuraavia toimenpiteitä:

- metroliikenne Ruoholahteen 1.9.1992
- Kaisaniemen metroasema käyttöön v.1994
- neljännen linjaraiteen rakentaminen pääradalle Helsinki - Tikkurila (käyttöön n. v.1996)
- osittainen liityntäliikenne bussi/VR:n junat koillisella esikaupunkialueella
- raitioliikenne siirtyy Arkadiankadulta Salomonkadulle
- raitiolinja 8 jatketaan Ruoholahden uudelle asuntoalueelle ja Hietalahden ja Salmisaaren radat yhdistetään
- raitiolinja 10 jatketaan Pikku-Huopalahteen 1.1.1991
- länsisuunnan seutulinjojen ja Helsingin sisäisten bussilinjojen yhdistäminen jatkuu (46 ja joku; 56/56A ja 512; 57 ja joku; 69 ja joku)
- Lauttasaaren kautta tulevia linjoja päätetään Ruoholahden metroasemalle. Lauttasaaren liikennetarjontaa vähennetään mm. linjan 65A muuttuminen taas 65:ksi)
- Simonkentän bussiterminaali lakkautetaan keskustasuunnitelman toteuttamisen tieltä
- uusia asuntoalueita valmistuu ja näitä palvelevia linjoja lisätään, mm. Jollas 1993, Herttoniemen öljysataman alue 1993, Munkkivuori 1994, Pikku-Huopalahti, Ruoholahti, Vuosaari, Viikki (Pihlajisto)

Vuosina 1996-2000

- Ala-Vuosaaren metroasema otetaan käyttöön 1.9.1996 (rata ulottuu Vuosaaren rantaan, Uutelaan). Liityntäliikennejärjestelyjä
- rantaradalle rakennetaan kaksi lisäraidetta välille Helsinki- Huopalahti (Martinlaakson ja rantaradan liikenne eroon toisistaan)
- liityntäliikennejärjestelyjä bussi/VR:n junat mm. Kannelmäessä
- keskustan bussiliikennettä korvataan raitioliikenteellä (!)
- uusi raitiolinja rakennetaan Munkkisaareen ja Jätkäsaareen uusille asuntoalueille ja toinen Kyläsaaren asuntoalueelle
- tiejärjestelyt Malminkartanon ja Myyrmäen välillä mahdollistavat yhteisen seutulinjan (linja 45 yhdistyy seutulinjaan)

Ajatuksia vuosina 2001-2010 toteutettaviksi suunnitelmiksi

- metroradat: länsimetro Matinkylään tulee käyttöön, Ala-Vuosaaren radan jatkaminen Östersundomiin suunnitteilla, samoin Töölön metro
- VR:n vaikutusalueilla mukaanluettuna Espoon ja Vantaan asemat on siirrytty laajaan liityntäliikenteeseen, liikenne on metromaista, uutta kalustoa on riittävästi
- raitioliikenteen laajennukset jatkuvat: Käpylästä Käpylän ja/tai Oulunkylän asemille, Pikku-Huopalahdesta Etelä-Haagaan, Pohjois- Pasilan alue
- pikaraitiotien rakentaminen Pohjois-Pasilan tasolta Töölön ja Vallilan kautta keskustaan

Edellä esitetyt suunnitelmat vaikuttavat luonnollisesti myös kalustohankintoihin. Metrokalustoa onkin tarkoitus hankkia lisää 12-15 vaunuparia vuosina 1992-1997. Raitiovaunuista on olemassa kaksi suunnitelmaa. Toisen mukaan vaunut 1-30 peruskorjataan vuosina 1990-1994 ja nykyisiin nivelvaunuihin hankitaan jatko-osia (muutos kaksinivelisiksi). Toinen vaihtoehto on uuden 2-nivelisen sarjan tilaaminen siten, että vuosina 1992-1996 saadaan 20-25 kpl vaunuja ja 15-20 kpl vuosina 1997-2000.

Bussipuolella HKL:n ja STA:n työnjako selvenee. HKL pysyy tiukasti kaupungin rajojen sisällä, kun taas STA yhä enemmän siirtyy ajamaan niitä seutuvuoroja, jotka ovat Helsingin hoidettavia. Historia siis toistaa itseään; vähän yli kymmenen vuotta sittenhän STA ajoi paljon silloisia "seutulinjoja" Martinlaakson suunnalla ja Helsinki-Maaseutu-Liikenne, josta sittemmin tuli osa STA:ta, pääradan suunnalla. Toki tilanne oli toinen, mitään seutusopimusta ei ollut. Sen vuoksi sana "seutulinja" oli edellä lainausmerkeissä. Sitä paitsi STA ja MAL olivat yksityisessä omistuksessa. Helsingin kaupungin tultua kummankin yhtiön omistajaksi vetäydyttiin eräiden vaiheiden jälkeen kuntarajan ylittävistä linjoista. Jos 10-20 vuoden työn tuloksena synnytetty seutusopimus olisi syntynyt jo tuolloin, ei vetäytymistä Helsingin rajojen sisään luultavasti olisi tapahtunut.

Kuten huomaatte, RAITIOn aikataulutoimitus on edelleen poissa raiteilta, ainakin osittain. Mutta eiköhän sitten ensi kerralla päästä jälleen normaaliin päiväjärjestykseen. Olkoon se vaikka uudenvuoden lupaus.

PÄÄTEPYSÄKKI

koonnut A.Hellman

Raitiolinjat

- Kesällä -88 muutettiin Helsinginkadun/Kaarlenkadun risteys ja samalla rakennettiin puuttuva yhteys Helsinginkadulta Sörnäisten suunnasta Kaarlenkadulle. Vaihteet Kaarlekadulta Helsinginkadulle Sörnäisten suuntaan ja vv näyttäisivät olevat käsikäyttöisiä, vaikka kiskojen välissä on "Kiepen" laatikot.

5.-7. 11. (noin)
Linjaa 4 liikennöitiin väliä Mkn - Kauppatori. Bussilinja 4X jatkoi Kt-Ktn. Syynä oli kaukolämpöputken vaurio, joka rikkoi radan.

12. 11.
Noin klo 17 jälkeen liikennöitiin linjaa 4 jälleen vain väliillä Kt - Mkn, tällä kertaa kuitenkin suunnitellusti ja syynä kaukolämpötyö. Poikkeusreitti jatkui ainakin 13. 11. yöliikenteeseen asti.

6. 12.
Noin klo 17:stä yöliikenteen loppuun liikennöi linja 4 jälleen Mkn - Kt. Bussilinja 4X ajoi Kt- Ktn.
Linjoilla 3B ja 3T oli lyhyt poikkeusreitti soihtukulkueen aikana, jolloin väli Pt - Tk ajettiin suoraan Mannerheimintietä.

Autolinjat

HKL suunnittelee seitsemän uuden autolinjan aloittamista syksystä
1989. Linjoille on varattu numerot N1 - N7. Niitä on tarkoitus liikennöidä läpi koko yön 50-80 min välein. Linjaston pohjana ovat nykyiset HK-vuorot. Koska viimeksimainittuja on kuitenkin ajettava, maksaa seitsemän HK-vuoron muuttaminen "normaaliksi" bussilinjaksi vain noin miljoona markkaa vuodessa lisää. Linjastolle tulee kahden vuoden koeaika, jonka jälkeen sen tarve tutkitaan uudelleen.
Linjoille tulee erikoisvarustellut bussit, joiden kuljettajanovi muodostaa yhtenäisen turvaseinän. Seinässä on ainoastaan rahastusaukko. Turvaseinä suunnitellaan kuitenkin sellaiseksi, että päiväliikenteessä voidaan toimia normaalikäytännön mukaisesti. Seinän kokeilut alkavat talvella 1989.
Poliisin kanssa sovitaan erikoisjärjestelyistä kuljettajien ja kunnon matkustajien turvallisuuden takaamiseksi. Häiriötilanteen mukaan bussi joko ajetaan lähimmälle poliisiasemalle tai poliisi tulee pikana paikalle.
Yölinjoille tulee kaksinkertainen maksu. Näyttölipulla matkustavat joutuvat ostamaan lisäksi kertalipun.
Linjastoa varten perustetaan 35 kuljettajan työryhmä, joka tekee keskeytymätöntä kolmivuorotyötä. Yölinjaa ajaa kerrallaan seitsemän kuljettajaa ja muut ajavat "normaalilinjoja". Kullakin linjalla on vain yksi auto.

Linjasto on pääpiirteissään seuraavanlainen lokakuun 1988 suunnitelmien mukaan.

N1: Koskela - Rautatientori - Eira - Lauttasaari - Rautatientori - Koskela
N2: Kamppi - Töölö - Munkkiniemi - Munkkivuori - Pitäjänmäki - Konala - Ruskeasuo - Linja-autoasema - Kamppi
N3: Rautatientori - Hakaniemi - Pasila - Haaga - Etelä-Kaarela - Maununneva - Kivihaka - Pasila - Hakaniemi - Rautatientori
N4: Koskela - Oulunkylä - Maunula - Tuomarinkylä - Siltamäki - Tapaninkylä - Pukinmäki - Veräjämäki - Koskela
N5: Rautatientori - Vallila - Malmi - Tapanila - Puistola (Heikinlaakso) - Jakomäki - Malmi - Koskela
N6: Rautatientori - Herttoniemi - Myllypuro - Kontula - Mellunmäki - Vuosaari - Puotila - Roihupelto - Länsi-Herttoniemi - Rautatientori
N7: Rautatientori - Herttoniemi - Puotinharju - Roihuvuori - Laajasalo - Herttoniemi - Rautatientori

Kalusto

Autossa HKL 837 on nykytyylin mukainen matala takalasi.

Marraskuussa havaittiin todella valitettava, ikävä typeryys mallia HKL. Nimittäin "itäisen autoliikenneyksikön" 8700-sarjan bussien etulinjanumeroita on alettu vaihtaa huomattavasti pienempiin!!! Uusi linjanumero on kooltaan suunnilleen raitiovaunuluokkaa. Mikähän ihmeen hölmöily tässä on takana. Kertokaa, jos tiedätte.

27. 12. 88
Junassa 141 + 142 havaittu uudet punaiset virroittimet, jotka eroavat rakenteeltaankin vanhoista.

31. 12. 88
Vaunussa 173 on uusi virroitin, mutta ei 174:ssä.

Muuta

HKL:n museon rakennustyö alkanee huhtikuun 1989 jälkeen, kun investointivero poistetaan. Valmista saattaa olla jo 1990.

YTV:n ja VR:n välinen uusi sopimus tuli voimaan 1. 1. 1989. Sopimuksen periaate on sama kuin YTV:n ja bussiyhtiöiden välisten, eli YTV ostaa palvelun VR:ltä. Sopimus merkitsee myös sitä, että VR:n lippuvalikoimasta poistuvat A-, B- ja AB-vyöhykeliput koululaislippuja lukuunottamatta. Samoin YTV pääsee suunnittelemaan junaliikennettä. Kuitenkin YTV-alueen kiskoille pitää mahtua myös pika- ja tavarajunat.

Kertalipun hinta v. 1948 - 1987

1948	13	mk
1949	15	"
1950	20	"
1951	20	"
1952	20	"
1953	20	"
1954	20	"
1955	20	"
1956	25	"
1957	30	"
1958	35	"
1959	35	"
1960	35	"
1961	35	"
1962	40	"
1963	0,50	"
1964	0,50	"
1965	0,50	"
1966	0,60	"
1967	0,60	"
1968	0,60	mk
1969	0,60	"
1970	0,60	"
1971	0,70	"
1972	0,70	"
1973	0,80	"
1974	1,00	"
1975	1,20	"
1976	1,50	"
1977	2,00	"
1978	3,00	"
1979	3,00	"
1980	3,00	"
1981	3,50	"
1982	3,50	"
1983	4,00	"
1984	4,00	"
1985	4,50	"
1986	5,00	"
1987	5,00	"

Vuonna 1987 kertalipuilla tehtiin matkoista 9,86 %.
Näyttölipuilla tehtiin matkoista 40,67 % ja perhealennuslipulla 30,32 %.

TAMPEREEN KAUPUNGIN
LIIKENNELAITOS

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA
LINJA-AUTOKALUSTO 1.12.1988

MERKKIJAKAUTUMA

C = Scania 70 kpl
S = Sisu 36 "
V = Volvo 120 " (50 nivelautoa)

Yhteensä 226 kpl

Lisäksi:
Pikkubusseja 1 kpl
Museolinja-autoja 1 "

kpl																	
													S508				
20													S507	C486	C446		
								V100					S506	C485	C445		
								V572					S505	C483	C444		
								V571					S504	C482	C443		
								V570		V544			S503	C481	C442		
								V569		V543			S502	C480	C441	C425	
								V568		V542			S501	V476	C440	C424	
						S581		V567	V555	V541		C526	S500	V475	C439	C423	
		V594				S580		V566	V554	V540	S533	C524	S499	V474	C438	C421	
		V593				S579		V565	V553	V539	S532	C523	S498	V473	C437	C420	
10		V592				S578	V103	V564	V552	V538	S531	C522	S497	V472	C436	C419	
		V591				S577	V324n	V563	V551	V537	S530	C521	C496	V471	C435	C418	
		V590	V349n			V576	V323n	V562	V550	C536	S529	C520	C495	V470	C434	C417	
		V589	V348n	S584	S583	V575	V322n	V561	V549	C535	S528	C519	C494	V469	C433	C416	
	V598	V588	V347n	V341n	V335n	V574	V321n	V560	V548	C534	S518	S514	C493	V468	C432	C415	
	V597	C587	V346n	V340n	V334n	V573	V320n	V559	V547	C527	S517	S513	C492	V467	C431	C414	
	V596	C586	V345n	V339n	V333n	V329n	V319n	V558	V546	V308n	S516	S512	C491	V466	C430	C413	
	V595	C585	V344n	V338n	V332n	V328n	V318n	V557	V312n	V307n	S515	S511	C490	V465	C429	C412	
	V107	V105	V343n	V337n	V331n	V327n	V317n	V556	V311n	V306n	V303n	S510	C489	V464	C428	C411	
	C106	V104	V342n	V336n	V330n	V326n	V316n	V314n	V310n	V305n	V302n	S509	C488	V463	C427	C410	C407
	88	87	86	85	84	83	82	81	80	79	78	77	76	75	74	73	72

Hankintavuosi

PL 234
SF-00531 HELSINKI

54 48-3

KOP Hki-Aleksanterinkatu 103160-1003977

SUOMEN RAITIOTIESEURA ry

Perustettu 16. 1. 1972

Johtokunta:

puheenjohtaja	Ismo Leppänen
varapuheenjohtaja	Toivo Niskanen
sihteeri	Jorma Rauhala
rahastonhoitaja	Pertti Leinomäki
arkistonhoitaja	Arto Hellman
jäsen	Kari Juntunen
varajäsen	Ensio Virta

Arkisto
Arkistoa koskevat tiedustelut ja lainausasiat hoitaa arkistonhoitaja, puhelin iltaisin (90) 321 066. Arkistoluettelo on ilmestynyt viimeksi 1. 1. 1986.

Jäsenmaksut:

60 mk	20-59 -vuotiaat
50 mk	muut ikäryhmät ja perheenjäsenet
500 mk	kannatusjäsenet

Jäsenkortti oikeuttaa ilmaisiin matkoihin Ruotsin, Tanskan ja eräiden muiden maiden raitiotieseurojen omistamilla museoraitioteillä. Kortti esitettävä lippuluukulla.

Takakansi:
Neljäkymmenluvun jälkipuoliskolla jonotettiin tietysti myös raitiovaunukyytiä. Käpylän K-linjalla on tällä kertaa Brillin moottorivaunu 80 ja Kaipion tuliterävaunu, jonka numerosta erottuvat 7?3. Mikäli kuva on jäljentynyt hyvin, Brillin kyljestä on havaittavissa keskellä vihreää osaa tummennettu ala; siinä on mustalla värillä peitettynä HRO:n aikainen numero 160. Samoin on havaittavissa vaalea nuoli, joka osoittaa takaoville päin (tässä tietenkin kaksisuuntaisen vaunun kyseessä ollen eteenpäin), koska hiljattain oli otettu käyttöön järjestelmä, jossa rahastajan istumapaikka on takaovien tuntumassa. Aiemminhan liikkuva rahastaja keräsi maksut ja katsoi liput vasta matkustajien asetuttua paikoillensa. Nuolella ohjattiin matkustajat oikeille sisääntulo-oville. Kuva: R. Roos, HKM kuvakokoelmat

Ylioppilastalon edusta eli n.s. Raitiotientori noin vuonna 1906. Torilla oli kaikkien linjojen risteysasema ja tässäkin kuvassa on neljä Kummeria. Mielenkiintoinen on etualalla nähtävä ajojohdinten risteys; tuolloinhan linjat olivat vielä yksiraiteiset, mutta ajojohdinten piti trolleytankojen vuoksi olla tietysti "kaksiraiteiset". Kohtausraiteiden kohdalla ei näin ollen tarvittu ilmajohtovaihteita.
Kuva: Apollo, HKM kuvakokoelmat

RAITIO ISSN 0356-5440 12. vuosikerta

päätoimittaja	Ismo Leppänen	(90) 7310 271 (t) (90) 595 793 (k)
toimitussihteeri	Jorma Rauhala	(90) 707 2957 (t) (90) 873 5836 (k)
uutistoimittaja	Arto Hellman	(90) 321 066 (k)
aikataulutoim.	Jarmo Oksanen	
Kustantaja	Suomen Raitiotieseura ry	
Painopaikka	Hera, Helsinki 1988	

Ilmestyy neljästi vuodessa.

RAITIO on paikallisliikenneharrastajien sitoutumaton tieteellinen aikakausijulkaisu.

Otamme jatkuvasti vastaan julkaistavaksi tarkoitettuja artikkeleita ja kuvia. Avustukset pyydetään lähettämään postiosoitteeseemme tai niistä voi sopia toimitussihteerin kanssa. Uutisluontoiset avustukset voi ilmoittaa myös suoraan uutistoimittajalle.

Julkaisuun kirjoittavien henkilökohtaiset näkemykset eivät välttämättä ole yhteneviä toimituksen ja yhdistyksen kannan kanssa.

Ilmoitushinnat pyydettäessä toimitukselta.

Lehti jaetaan jäsenille maksuttomana jäsenlehtenä.

©COPYRIGHT Suomen Raitiotieseura ry 1988
Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen, monistaminen ja levittäminen mekaanisesti, valokopioimalla tai sähköisesti ilman toimituksen ja kirjoittajan tai kuvaajan lupaa kielletään tekijänoikeuksista annetun lain (404/1961) nojalla.

Aikaisemmin ilmestyneitä RAITIOita on vielä saatavana. Täydennä nyt kokoelmiasi.

1978: 1, 4
1979: 3
1980: 1, 2, 3
1981: 1, 2, 3, 4
1982: 1, 2
1984: 3, 4
1985: 3, 4
1986: 2, 3, 4
1987: 1, 2, 3, 4

Tilaukset SRS:n postisiirtotilin kautta; hinta 10 mk numerolta.

Ylhäällä Volvo/Ajokki vuodelta 1953, auto nro 42, Rautatientorilla, keskellä vuotta vanhempi samanlainen bussi nro 22 Lauttasaaressa. Alhaalla Lauttasaaren kirkon edessä auto nro 54 (Volvo/Helko, 1954)
Kuvat: Bo Ahlnäs, 1960-luvun alku